

Aanbeveling betreffende**“Artificiële intelligentie en levensbeschouwelijke, spirituele, religieuze of zich als dusdanig beschouwende organisaties : naar nieuwe sektarische ontsporingen 3.0?”****15/09/2025**

1. Het Informatie- en Adviescentrum inzake schadelijke sektarische organisaties werd opgericht bij de wet van 2 juni 1998 (gewijzigd bij de wet van 12 april 2004)¹ naar aanleiding van een van de aanbevelingen die werden geformuleerd door de parlementaire onderzoekscommissie met het oog op de beleidsvorming ter bestrijding van de onwettige praktijken van de sekten en van de gevaren ervan voor de samenleving en voor het individu, inzonderheid voor de minderjarigen

Het Centrum heeft de volgende opdrachten²:

- het verschijnsel van schadelijke sektarische organisaties in België en hun internationale bindingen bestuderen;
 - een voor het publiek toegankelijk documentatiecentrum organiseren;
 - zorgen voor het onthaal en de informatie van het publiek en ieder persoon die een vraag tot het Centrum richt, inlichten over zijn rechten en plichten en over de wijze waarop hij zijn rechten kan laten gelden;
 - hetzij uit eigen beweging, hetzij op verzoek van elk openbaar bestuur, adviezen en aanbevelingen uitbrengen over het verschijnsel van de schadelijke sektarische organisaties en in het bijzonder over het beleid inzake de strijd tegen deze organisaties.
2. Tijdens zijn vergadering van 31 maart 2025 heeft de raad van bestuur besloten een specifieke werkgroep op te richten om de mogelijke ontsporingen van AI in het kader van de spiritualiteit en religieuze organisaties te bestuderen. De werkgroep is op 14 april, 12 mei en 19 mei 2025 bijeengekomen. De raad van bestuur heeft deze aanbeveling goedgekeurd tijdens zijn vergadering van 26 mei 2025, op basis van de studie/analyse die is uitgevoerd door het secretariaat van het IACSSO³.
3. Het IACSSO formuleert de volgende opmerkingen:
- Nu, net als de rest van de samenleving, staat het landschap van overtuigingen en geestelijke levenshoudingen voor alweer een transformatie, ditmaal in de vorm van artificiële intelligentie (AI). De revolutionaire kenmerken van AI – toegankelijkheid, aanpassingsvermogen en geavanceerdheid – maken het tot een krachtig instrument met een exponentieel groeipotentieel voor religieuze, spirituele of zich als dusdanig beschouwende organisaties die aldus het daglicht zien, transformeren of zich in hernieuwde samenstelling presenteren en daarbij nieuwe mogelijke vormen van sektarische ontsporingen 3.0 genereren.
 - Het huidige onderzoek naar AI richt zich vooral op de economische, beleidsmatige en veiligheidsimplicaties ervan, met focus op zaken zoals winstgevendheid, regelgeving en gegevensbescherming. De religieuze en spirituele dimensie alsook de mogelijke ontsporingen van AI blijven echter grotendeels miskend in publieke en academische debatten. Deze desinteresse is zorgwekkend omdat hiermee voorbijgegaan wordt aan een fundamenteel aspect van menselijke samenlevingen: de manier waarop technologieën, inclusief AI, in wisselwerking treden met de geloofsovertuigingen en spirituele waarden die gedrag en denksystemen vormgeven.

¹ <https://www.iacssso.be/opdrachten.htm>.

² Art. 6, § 1, 4°, van de wet van 2 juni 1998 houdende oprichting van een Informatie- en Adviescentrum inzake de schadelijke sektarische organisaties (B.S. 25 november 1998).

³ Publieke nota ‘Artificiële intelligentie en spirituele, religieuze of zich als dusdanig beschouwende organisaties: naar nieuwe sektarische ontsporingen 3.0?’, beschikbaar op aanvraag.

- Bij de beoordeling van sektarische ontsporingen aan de hand van de dertien criteria van schadelijkheid⁴ moet rekening worden gehouden met de impact van de digitalisering, en van AI in het bijzonder. Deze technologische ontwikkelingen beïnvloeden vooral de invulling van de criteria van misleidende rekrutering en mentale manipulatie. Rekrutering via de sociale media kan risico's inhouden voor kwetsbare personen, zoals minderjarigen. Het gebruik van AI, en in het bijzonder van bots en chatbots, vergroot dat risico aanzienlijk. Daarnaast vergroten AI-toepassingen zoals deepfakes het risico op misleidende informatie die kan worden gebruikt om individuen of groepen te beïnvloeden of onder druk te zetten.
- De toepassing van de wetgeving die rechtstreeks of onrechtstreeks het gebruik van AI in het kader van spirituele activiteiten – zoals de onlinebekeringsijver en de toetreding van nieuwe volgelingen – reguleert, is onzeker wanneer het gaat om het privégebruik van AI. De AI Act zal volledig moeten worden toegepast om het onderscheid tussen de private en professionele context van organisaties met een levensbeschouwelijk of godsdienstig doel, of die zich als dusdanig voordoen, nauwkeurig te doorgronden en te beoordelen.
- Hoewel er nog niet voldoende geschillen inzake aansprakelijkheid voor door AI veroorzaakte schade zijn om conclusies te kunnen trekken, levert het vaststellen van de burgerrechtelijke en/of strafrechtelijke aansprakelijkheid van organisaties die AI gebruiken praktische en juridische problemen op. Deze kwesties maken deel uit van een breder debat op Europees niveau over de toewijzing van de aansprakelijkheid in het geval van door AI-systemen veroorzaakte schade.
- De bescherming van minderjarigen blijft een centraal aandachtspunt, omdat AI een geïndividualiseerde invloed op hen kan uitoefenen en hun overtuigingen en gedrag *à la carte* kan beïnvloeden. Slechts een deel van de toepassingen die gebruikmaken van AI controleren de leeftijd van hun gebruikers en iemand kan gemakkelijk liegen over zijn werkelijke leeftijd om toegang te krijgen tot bepaalde bronnen op het internet. Dit probleem werd al aangekaart door het IACSSO in zijn aanbeveling van 2018 'betreffende het georganiseerd propageren van religieus gemotiveerde polariserende opinies via sociale media'⁵.
- Het IACSSO stelt vast dat er toepassingen van spirituele aard bestaan die gebruikmaken van AI en wijst erop dat AI in de ogen van sommige gebruikers als onfeilbaar wordt gezien. Er bestaat dus een risico op een mogelijk verkeerde of vooringenomen interpretatie of op een gebrek aan een kritische blik.

4. Op basis van zijn analyse formuleert het IACSSO de volgende aanbevelingen:

- Het IACSSO vraagt aan de bevoegde autoriteiten om bij het ontwikkelen van onderzoek – ook op academisch niveau – en beleid met betrekking tot onlineplatformen in het algemeen en AI in het bijzonder, specifiek rekening te houden met de spirituele en religieuze dimensies en de daarmee samenhangende potentiële risico's.
- Aangezien de genoemde risico's grensoverschrijdend zijn, roept het IACSSO op tot een bewustwording op supranationaal niveau rond AI-gerelateerde ontsporingen op religieus vlak en tot een internationale samenwerking tussen staten, Europese en internationale instellingen en deskundigen.
- Het IACSSO verzoekt alle AI-actoren zich ertoe te verbinden om strikte ethische principes in acht te nemen en te werken aan de ontwikkeling van veilige, verantwoordelijke en transparante AI die voldoet aan de bestaande regelgeving, zodat de fundamentele rechten van de burgers in een spirituele wereld die steeds meer gedigitaliseerd raakt, worden gewaarborgd.

⁴ Zie de inleiding van de publieke nota 'Artificiële intelligentie en spirituele, religieuze of zich als dusdanig beschouwende organisaties: naar nieuwe sektarische ontsporingen 3.0?'.
⁵ <https://www.iacssso.be/aanbeveling180907.pdf>.

Het IACSSO wijst er dan ook op dat er grote waakzaamheid geboden is bij het trainen van de algoritmen, dat er streng toezicht moet worden gehouden op AI-systemen na de uitrol ervan en dat het wettelijk kader correct moet worden geïmplementeerd om het hoofd te bieden aan nieuwe ontsporingen die voortvloeien uit het gebruik van AI door groepen met dubieuze bedoelingen.

Het IACSSO benadrukt ook dat het belangrijk is dat slachtoffers van door AI veroorzaakte schade de verantwoordelijken ongehinderd kunnen identificeren en aansprakelijk kunnen stellen om hun rechten te doen gelden.

- Zoals vermeld in de aanbeveling van 2023 inzake “de hulp aan slachtoffers van sektarische beïnvloeding”⁶, beveelt het IACSSO aan om hulpcentra op te richten die rekening houden met de context van de exponentiële digitalisering van de samenleving, zowel via sociale media als via AI, en de nieuwe vormen van ontsporingen.
 - Het IACSSO roept de veiligheids- en politieautoriteiten op om waakzaam te zijn voor de risico's op manipulatie en radicalisering die gepaard gaan met het gebruik van AI in de spirituele context en waaraan minderjarigen en kwetsbare personen – net als bij sociale media – in bijzondere mate gevoelig/blootgesteld zijn.
 - Het IACSSO roept de autoriteiten op om alert te zijn en het publiek, en in het bijzonder minderjarigen, bewust te maken van de risico's en biases van AI in de spirituele context. Bewustmaking draagt bij tot een beter begrip van de impact en de potentiële gevaren, zodat gebruikers er op een kritische en geïnformeerde manier mee kunnen omgaan.
5. Tot slot vestigt het IACSSO de aandacht op het belang om niet te vervallen in complotdenken door de angsten rond het gebruik van AI in een religieuze of spirituele context te overdrijven, om zo te vermijden dat technofobie wordt aangewakkerd, in het bijzonder met betrekking tot fantasieën over kwaadaardige of zelfs vernietigende AI.

⁶ <https://www.iacssso.be/aanbeveling230626.pdf>